

Aanvraagformulier Macrodoelmatigheidstoets Clusteraanvraag**Basisgegevens Instelling**

Naam penvoerder	Hogeschool van Hall Larenstein
Overige instelling(en)	HAS green academy
BRIN-code(s)	30HD
KvK-nummer(s)	01087061
Contactpersoon aanvraag	██████████ ██████████████████ ██

Basisgegevens Opleiding

Naam hogeschool	Hogeschool van Hall Larenstein
Naam opleiding	Bedrijfskunde & Agribusiness
ISAT-code (indien bekend)	80028
Oriëntatie en niveau	hbo Associate degree
Variant	Voltijd , deeltijd, duaal
Gemeente(n) waar de opleiding wordt gevestigd	Leeuwarden (voltijd en duaal) en Rheden (voltijd, deeltijd en duaal)
Taal	Nederlands
RIO-(sub)onderdeel	Landbouw & Natuurlijke Omgeving
ISCED-rubriek (optioneel)	
Beroepsvereisten	Geen
Capaciteitsbeperking	Geen
Beoogde startdatum	1 september 2027 (Leeuwarden) 1 september 2028 (Rheden)

Naam hogeschool	HAS green academy
Naam opleiding	Bedrijfskunde & Agribusiness
ISAT-code (indien bekend)	80028
Oriëntatie en niveau	hbo Associate degree
Variant	Voltijd, deeltijd, duaal
Gemeente(n) waar de opleiding wordt gevestigd	Den Bosch (voltijd, deeltijd en duaal) en Venlo (voltijd en duaal)

Taal	Nederlands
RIO-(sub)onderdeel	Landbouw & Natuurlijke Omgeving
ISCED-rubriek (optioneel)	
Beroepsvereisten	Geen
Capaciteitsbeperking	Geen
Beoogde startdatum	1 september 2027 (Den Bosch en Venlo)

Inleiding

Deze aanvraag is het resultaat van samenwerking, voortvloeiend uit het voornemen uit het sectorplan Agro & Food, genaamd 'Groen Welbevinden', om als groene hogescholen samen te werken aan het landelijk portfolio van Associate degrees.

De Ad-opleiding Bedrijfskunde & Agribusiness speelt in op de dynamiek binnen zowel de groene als de blauwe sector, domeinen die volgens het sectorplan "nauw met elkaar verweven, innovatief en leidend op het wereldtoneel" zijn. De sector staat voor grote transities die bestaande bedrijfsmodellen onder druk zetten en vragen om nieuwe, toekomstbestendige oplossingen. Het sectorplan benadrukt dat deze opgaven vragen om "het ontwikkelen van toekomstbestendige economische modellen voor de groene en blauwe sector". De opleiding bereidt studenten hierop voor door hen te leren hoe zij bedrijfsprocessen kunnen optimaliseren, ketens kunnen verduurzamen en innovatieve verdienmodellen kunnen ontwikkelen die passen bij de veranderende realiteit van beide sectoren.

De groene hogescholen Aeres Hogeschool, HAS green academy, Hogeschool van Hall Larenstein en Hogeschool Inholland hebben samengewerkt aan het beroepsprofiel Ad Bedrijfskunde & Agribusiness dat onderliggend is aan deze aanvraag. Het profiel is in samenhang met, en afgeleid van het reeds bestaande beroepsprofiel van Aeres Hogeschool opgesteld. Aeres Hogeschool heeft in Dronten reeds aanbod in de vorm van de Ad Bedrijfskunde & Agribusiness (voltijd, deeltijd en duaal). De hogescholen Van Hall Larenstein en HAS green academy hebben nog geen verwant aanbod op Ad-niveau. Hogeschool Inholland heeft reeds verwant aanbod in de vorm van de Ad Tuinbouwmanagement (voltijd) op vestigingslocatie Delft. Hogeschool Inholland en Aeres Hogeschool maken geen onderdeel uit van deze clusteraanvraag. Afgestemd is dat Hogeschool Inholland voornemens is op termijn via de NVAO- procedure 'naamswijziging', de naam van de opleiding Ad Tuinbouwmanagement te wijzigen naar Ad Bedrijfskunde & Agribusiness.

De samenwerkende hogescholen hebben voor deze aanvraag gezamenlijk kwantitatief onderzoek laten uitvoeren. Op basis van de analyse en gezamenlijke duiding van de resultaten hebben zij besloten een clusteraanvraag in te dienen voor de vernieuwing van het opleidingsaanbod: een voltijdvariant en duale variant op vier locaties en een deeltijdvariant op twee locaties.

Leeswijzer Dit dossier is opgebouwd volgens versie 3.0 (22 april 2025) van het aanvraagformulier macrodoelmatigheidstoets clusteraanvraag. Bijlages zijn genummerd in relatie tot de paragraaf waar ze betrekking op hebben. Bijvoorbeeld paragraaf 8 gaat over de arbeidsmarktbehoefte en een van de bij dit hoofdstuk horende bijlages is bijlage 8.2; de vacatureanalyse van NIDAP.

Omwille van de leesbaarheid zijn bronnen middels voetnoten onderaan de pagina vermeld en voorzien van vindplaats of bijlagennummer. Volgens de handreiking bij de regeling is er bij verwijzingen naar bronnen zo veel mogelijk geciteerd en zo min mogelijk geparafraseerd, citaten zijn *schuin* gedrukt en/ of tussen aanhalingstekens geplaatst. In hoofdstuk 13 is een overzichtstabel van de bijlages opgenomen.

Algemene informatie opleiding(en)

1. Inhoud opleiding en onderwijsprogramma

De opleiding Bedrijfskunde en Agribusiness leert studenten praktijkgericht werken aan het verbeteren en toekomstbestendig maken van agrarische en foodgerelateerde bedrijven. In de opleiding staat het analyseren en optimaliseren van bedrijfsprocessen centraal, evenals het vertalen van duurzaamheidsvraagstukken en technologische ontwikkelingen naar concreet operationeel beleid. Studenten ontwikkelen daarnaast professionele vaardigheden op het gebied van samenwerken, communiceren met verschillende ketenpartners en het coördineren van projecten binnen de agrofoodsector.

De Ad Bedrijfskunde en Agribusiness betreft een tweejarige opleiding en richt zich op het werken in de agrarische sector waar mensen en processen worden aangestuurd en georganiseerd.

Studenten leren om zich te richten op de volle breedte van de bedrijfskundige aspecten: financiën, logistiek en marketing commercie, binnen de sectoren (agrarisch, food, hippische of dier). Zij kunnen praktijkgerichte vraagstukken binnen deze sectoren analyseren door relevante gegevens te verzamelen en zij kunnen op basis daarvan haalbare en uitvoerbare verbetervoorstellen maken. Aan de hand van systematische evaluaties van zowel het resultaat als het proces dragen zij bij aan een duurzame en effectieve product- en procesverbetering.

Tijdens de thematisch ingerichte onderwijsblokken maken de studenten kennis met onderwerpen als

- Kenmerken van de sectoren agri, food, hippisch en dier
- Business innovatie
- Algemene bedrijfskundige vakken zoals financiën, logistiek en marketing
- Ondernemen en management
- De bedrijfsomgeving (extern gericht) en bedrijfsprocessen (intern gericht)

Het onderwijs zal bij de verschillende hogescholen net wat anders worden ingericht. Bij HAS green academy zal bijvoorbeeld het eerste jaar worden verdeeld in 4 blokken van 10 lesweken met een studiebelasting van 15 ECTS. Tijdens het eerste jaar gaan de studenten op oriëntatie-stages om het werkveld beter te begrijpen en te doorgronden, de bedrijfskundige onderwerpen komen allemaal in het eerste jaar aan bod. Het tweede jaar is verdeeld in twee blokken en 1 semester. In blok 1 van jaar 2 wordt besteed aan ondernemerschap en management en blok 2 is een 10-weekse verdiepingsstage. Het tweede semester is ingericht met een afstudeerstage.

In ieder blok werken studenten aan beroepsproducten, zoals kostprijsberekeningen, implementatieplannen, procesverbeterplannen en communicatieve vaardigheden. Daarnaast werken studenten aan hun persoonlijke en professionele ontwikkeling in de leerlijn Professionele Ontwikkeling. Deze leerlijn staat in het teken van (studie)loopbaanbegeleiding enerzijds en professionele ontwikkeling anderzijds. Professionele ontwikkeling is gericht op de kennis, houding en vaardigheden die de Ad-er nodig heeft in de beroepspraktijk en die onderdeel zijn van de beroepsbekwaamheid.

2. Doelgroep van de opleiding en nadere vooropleidingseisen

De instroom van de opleiding wordt primair gevormd door studenten met een afgeronde mbo-4-opleiding, die minder geneigd zijn direct door te stromen naar de arbeidsmarkt of een bachelor, maar die in het kader van hun loopbaan een vervolgopleiding op hbo-niveau willen volgen. Daarnaast zijn ook studenten met een afgeronde havo- of vwo-opleiding toelaatbaar.

Wie geen toereikende vooropleiding heeft gevolgd en bij aanvang van de opleiding ouder is dan 21 jaar, kan deelnemen aan de toelatingstoets 21+. Als de deelnemer hiervoor slaagt, heeft deze alsnog aan de vooropleidingseisen voldaan.

Er zijn geen vooropleidingseisen.

3. Beroeps-/arbeidsmarktprofiel afgestudeerden

Het beroepsprofiel is in samenhang met en afgeleid van het reeds bestaande beroepsprofiel van Aeres Hogeschool opgesteld. Een uitgebreid beroepsprofiel is te vinden in bijlage 3.

De Associate degree Bedrijfskunde & Agribusiness leidt professionals op die zelfstandig binnen kaders werken en verantwoordelijkheid nemen voor de uitvoering en coördinatie van operationele bedrijfsprocessen in de agrarische en foodsector. Zij verbinden bedrijfskundige inzichten met de dynamiek van de agri- en foodbusiness en dragen bij aan een efficiënte, duurzame en toekomstgerichte bedrijfsvoering.

De agrofoodketen bevindt zich in een periode van ingrijpende transitie, gedreven door klimaatverandering, digitalisering, technologische innovatie, veranderende wet- en regelgeving en toenemende maatschappelijke verwachtingen rondom duurzaamheid en biodiversiteit. Tegelijkertijd kampt de sector met vergrijzing en uitstroom, waardoor de behoefte groeit aan praktijkgerichte professionals die bedrijfsvoering, technologie en ketenprocessen kunnen verbinden.

De Ad-professional vervult een rol in het middenkader van agrarische bedrijven, foodbedrijven, toeleveranciers, coöperaties, adviesorganisaties en overheden. Kernactiviteiten zijn onder meer:

- analyseren en verbeteren van bedrijfsprocessen
- ondersteunen bij implementatie van duurzame en technologische innovaties
- adviseren over marktstrategieën en ketenoptimalisatie
- coördineren van operationele processen
- communiceren met interne en externe stakeholders

Tijdens de opleiding werkt de student aan beroepsproducten zoals bedrijfsanalyses, verbeterplannen, marketingplannen, financiële analyses, duurzaamheidsrapportages, ketenanalyses en projectcoördinatie-opdrachten.

Afgestudeerden kunnen instromen in functies zoals agrarisch adviseur, assistent-bedrijfsleider, commercieel medewerker, duurzaamheidscoördinator, supply-chain medewerker, kwaliteitsmedewerker, financieel medewerker, operationeel manager of junior bedrijfsadviseur. De opleiding sluit aan op de volledige agri-foodketen, van primaire productie tot verwerking, handel en distributie.

Deze Ad-opleiding voorziet daarmee in de groeiende behoefte aan praktijkgerichte, breed inzetbare professionals die bijdragen aan innovatie, efficiëntie en duurzaamheid in de agrarische en foodsector.

4. Afstemming met andere instellingen

De ontwikkeling van de Ad Bedrijfskunde & Agribusiness is tot stand gekomen in nauwe landelijke afstemming met alle relevante instellingen binnen en buiten het groene domein. Binnen het Sectoraal Adviescollege (SAC) Agro & Food is in het studiejaar 2024/2025 een kwartiermaker aangesteld om de groene hogescholen te adviseren over de gezamenlijke ontwikkeling van een toekomstbestendig Ad-portfolio. Op basis van dit advies hebben de bestuurders van de vier groene hogescholen gezamenlijk besloten om het opleidingsprofiel voor de Ad Bedrijfskunde & Agribusiness te ontwikkelen, waarbij Aeres Hogeschool, HAS green academy en Hogeschool Van Hall Larenstein als initiatiefnemers optreden en Hogeschool Inholland aansluit via een eventuele naamswijziging van de bestaande Ad Tuinbouwmanagement.

Het voornemen om meerdere brede groene Ad-opleidingen – waaronder de Ad Bedrijfskunde & Agribusiness – landelijk te ontwikkelen, is op 19 juni 2025 ingebracht in het Ad-platform Associate degrees. Hierop zijn geen reacties ontvangen. In de eerste helft van 2026 zijn daarnaast de regionale brede (grijze) hogescholen via de afstemmingstafels Oost-, Zuidoost- en Noord-Nederland geïnformeerd over dit voornemen. In alle regio's is de melding, na toelichting dat het een groene Ad betreft, ter kennisgeving aangenomen. Hiermee is aantoonbaar afgestemd met instellingen met verwant bekostigd aanbod en is voldaan aan de landelijke samenwerkingsvereisten uit de regeling.

- Afstemmingstafel Oost-Nederland 16 maart 2026 HVHL heeft mede namens andere groene hogescholen het voornemen tot de nieuwe Ad ingebracht. Dit is ter kennisgeving aangenomen
- Afstemmingstafel Zuidoost-Nederland 9 april 2026 HAS green academy heeft mede namens andere groene hogescholen het voornemen tot de nieuwe Ad ingebracht. Dit is ter kennisgeving aangenomen.
- Afstemmingstafel Noord-Nederland 20 april 2026 HVHL heeft mede namens andere groene hogescholen het voornemen tot de nieuwe Ad ingebracht. Na de verduidelijking dat het om een Ad Bedrijfskunde en Agribusiness gaat en dus in groene domein valt, is de afstemmingstafel akkoord gegaan.

5. Afstemming met UNL, VH en/of NRTO

De ontwikkeling van de nieuwe Ad-opleiding vloeit rechtstreeks voort uit het gezamenlijke voornemen uit het sectorplan *Groen Welbevinden*¹ (bijlage 5.1) om te bouwen aan een sterk, landelijk dekkend en toekomstbestendig opleidingsportfolio binnen de sector Agro & Food. In dit sectorplan benadrukken de vier groene hogescholen dat zij *in gezamenlijkheid een gebalanceerd opleidings- en onderzoeksportfolio aanbieden* en dat zij *gezamenlijk nieuwe generieke, groene Ad's ontwikkelen die passen bij de maatschappelijke ontwikkelingen*. De totstandkoming van deze nieuwe opleiding is daarom het resultaat van aantoonbare landelijke samenwerking tussen alle betrokken instellingen in de sector, aangevuld met afstemming met brede hogescholen met verwant bekostigd aanbod, het werkveld en maatschappelijke partners binnen Groenpact en de Vereniging Hogescholen. Hiermee sluit de opleiding naadloos aan bij de gezamenlijke ambitie van het SAC Agro & Food om het groene hbo-portfolio te versterken en landelijk te positioneren.

In de voorbereiding van de nieuwe Ad Bedrijfskunde en Agribusiness is aantoonbaar landelijk samengewerkt tussen de betrokken groene hogescholen en het landelijke werkveld. De hogescholen hebben gezamenlijk het beroepsprofiel ontwikkeld en dit in een landelijke werkveldbijeenkomst d.d. 8 juni 2026 voorgelegd aan vertegenwoordigers uit diverse agrarische en agrofoodbedrijven. Tijdens deze bijeenkomst is uitgebreid gereflecteerd op de inhoud, positionering en benodigde competenties van de Ad-afgestudeerde. Werkgevers bevestigden in deze bijeenkomst de behoefte aan medewerkers met een brede basis in bedrijfskunde, aangevuld met kennis van kwaliteitszorg, regelgeving, projectmatig werken en analytisch vermogen. De input uit deze landelijke consultatie is door alle betrokken instellingen benut om het curriculum verder te verfijnen en af te stemmen op actuele sectorontwikkelingen. Het verslag van de bijeenkomst is bijgevoegd als bijlage 5.2.

¹ Vereniging Hogescholen (2024) *Groen Welbevinden* Sectorplan Agro & Food 2024-2028. Bijlage 5.1

6. Analyse verwant (toekomstig) aanbod

Het landelijke opleidingsaanbod is onderzocht op verwantschap met de Ad Bedrijfskunde & Agribusiness. Opleidingen op mbo-niveau, hbo-bachelor-niveau of post hbo-niveau zijn buiten beschouwing gelaten. Om de nieuwe Ad-opleiding te kunnen vergelijken met bestaande Ad-opleidingen is er in bijlage 6.1 een verwantschapsanalyse opgenomen. In de kolommen 'opleidingsinhoud' en 'beroepsprofiel' is met behulp van hogeschoolwebsites duiding gegeven aan de inhoud van de opleiding en het uitstroomberoep.

Voltijd

De verwantschapsanalyse wijst uit dat de voorgenomen Ad Bedrijfskunde & Agribusiness uiteraard inhoudelijk verwant is met de reeds bestaande Ad Bedrijfskunde & Agribusiness van Aeres Hogeschool, maar dat er verder alleen zijdelings verwante opleidingen zijn. De zijdelings verwante opleidingen zijn Ad-opleidingen gericht op de context van food en agrarisch ondernemerschap en veehouderij. Het betreft de opleidingen Ad Melkveehouderij (HVHL), Ad Dier- en veehouderij (Aeres Hogeschool), Ad Tuinbouw en Akkerbouw (Aeres) en de Ad Food (HAS green academy & HVHL & Aeres Hogeschool). De opleidingen zijn zijdelings verwant doordat zij slechts in een deelgebied van de context van de Ad Bedrijfskunde & Agribusiness opereren, zij opereren dus smaller in of de context dier of de context food etc.

Opleidingen meer specifiek gericht op groen of ruimte of natuur of dier zien we niet als zijdelings verwant. Deze opleidingen zijn specialistisch van aard en richten zich op specifieke functies in een specifieke context. Het betreft de opleidingen Ad Tuin- en landschapsinrichting (HVHL), Ad Land- en watermanagement (HVHL), Ad Groene Leefomgeving (HAS green academy), Ad Diermanagement (HVHL) en Ad Bos- en natuurbeheer (HVHL).

Ook de opleidingen Ad Bedrijfskunde van de grijze hogescholen zien we niet als verwant. Deze opleidingen leiden met name op, om (proces)verbetertrajecten te kunnen begeleiden in een brede context en hebben geen agrarische karakter en/ of expertise van dit werkveld.

Deeltijd en duaal

De verwantschapsanalyse laat zien dat binnen het deeltijd- en duale domein, er geen opleidingen inhoudelijk raken aan de voorgenomen Ad Bedrijfskunde & Agribusiness. Naast de reeds bestaande Ad Bedrijfskunde & Agribusiness zijn er geen verwante of zijdelings verwante opleidingen.

Net als bij de voltijdvarianten zien we opleidingen meer specifiek gericht op groen of ruimte of natuur of dier niet als verwant. De in bijlage 6.1 opgenomen rood gearceerde/ niet verwante opleidingen zijn meer specialistisch van aard dan de Ad Bedrijfskunde en Agribusiness en richten zich op specifieke functies in een specifieke context. Het betreft de opleidingen Ad Tuin- en landschapsinrichting (HVHL), Ad Land- en water management (HVHL), Ad Groene Leefomgeving (HAS green academy) en Ad Omgevingskunde (HVHL). Deze opleidingen bevinden in de context van de fysieke leefomgeving, landschapsarchitectuur, groenbeheer en Nederlands recht. Door deze specifieke context zien we deze opleidingen als niet verwante opleidingen.

Ook de deeltijd Ad-opleidingen Bedrijfskunde van de brede/grijze hogescholen worden niet als verwant beschouwd. Deze richten zich op (proces)verbetering in een generieke bedrijfscontext en kennen geen groene of agrarische inhoud of context. Daarmee sluiten zij niet aan op de sectorale positionering en inhoudelijke focus van de Ad Bedrijfskunde & Agribusiness.

7. Geschatte instroom in de nieuwe opleiding(en)

Deze clusteraanvraag richt zich op de diverse locaties en varianten per hogeschool. In tabel 1 is de instroomprognose per locatie en variant in kaart gebracht. In totaal verwachten we vanaf 2030 landelijk 150 instromende studenten in de nieuwe vestigingen Ad Bedrijfskunde & Agribusiness.

Tabel 1. Verwachte instroom in de Ad Bedrijfskunde & Agribusiness

Hogeschool	Locatie	Variant	Instroom 2027	Instroom 2028	Instroom 2029	Instroom 2030
HAS green academy	Den Bosch	voltijd	25	28	30	30
		deeltijd	10	15	20	20
		duaal	5	5	5	5
HAS green academy	Venlo	voltijd	15	18	20	20
		duaal	5	5	5	5
Hogeschool van Hall Larenstein	Rheden/Velp	voltijd		15	18	20
		deeltijd		10	15	20
		duaal		5	5	5
Hogeschool van Hall Larenstein	Leeuwarden	voltijd	15	18	20	20
		duaal	5	5	5	5
Totaal instroom in 2030			80	124	143	150

Duiding instroomprognose voltijd

Voor de voltijdinstroomprognose sluiten we enerzijds aan bij de gemiddelde instroom van 31 studenten in de afgelopen vier jaar bij de bestaande Ad Bedrijfskunde & Agribusiness van Aeres in Dronten (Verwantschapsanalyse, bijlage 6.1- tab 'voltijd'). Anderzijds is gekeken naar de gemiddelde instroom in de bachelor Bedrijfskunde & Agribusiness op verschillende locaties (Verwantschapsanalyse, bijlage 6.1- tab 'instroomrealisatie B'), deze varieert van 14 tot 129 studenten. Op basis hiervan achten wij het voor de locatie Den Bosch realistisch om na drie instroomjaren een instroom van circa 30 studenten te realiseren in de voltijdvariant. Voor de locaties Leeuwarden, Velp en Venlo, waar de bachelorinstroom structureel lager ligt, verwachten wij na drie instroomjaren een instroom van circa 20 studenten.

Duiding instroomprognose duaal

De eerste instroom van elf duale studenten in Dronten in 2025 laat zien dat er concrete belangstelling is voor een leer-werkroute binnen de Ad Bedrijfskunde & Agribusiness (Verwantschapsanalyse, bijlage 6.1- tab 'duaal'). Dit bevestigt dat zowel werkenden als werkgevers behoefte hebben aan een opleidingsvorm waarbij leren en werken gecombineerd kunnen worden. De duale variant sluit daarmee aan bij de

regionale vraag naar praktijkgericht opscholen zonder langdurige afwezigheid van de werkvloer. De hogescholen zullen de duale variant in combinatie aanbieden met een voltijdvariant en verwachten ongeveer 5 studenten in elke duale route. Doordat deze duale route grotendeels gelijk geprogrammeerd wordt met de voltijdroute, zijn deze kleine groepen wel organiseerbaar voor de hogescholen.

Duiding instroomprognose deeltijd

De instroomprognose voor de deeltijdvariant is opgesteld op basis van een benchmark met inhoudelijk vergelijkbare bacheloropleidingen en de bestaande Ad Bedrijfskunde & Agribusiness van Aeres Hogeschool in Dronten. Voor de deeltijd Ad sluiten we enerzijds aan bij de gemiddelde instroom van 18 studenten in de afgelopen vier jaar bij Aeres (Verwantschapsanalyse, bijlage 6.1- tab 'deeltijd'). Anderzijds is gekeken naar de opscholingsbehoefte zoals vastgesteld in het werkgeversonderzoek (NIDAP 2026, p. 31²). Op basis van deze gecombineerde inzichten achten wij het voor de locaties Den Bosch en Velp realistisch om na drie instroomjaren een instroom van circa 20 studenten te realiseren.

² NIDAP (2026) Rapportage werkgeversonderzoek, Ad-opleiding Bedrijfskunde & Agribusiness. Bijlage 8.1

8. Onderbouwing van de arbeidsmarktbehoefte

Kwantitatieve onderbouwing

We vervolgen ons betoog met de kwantitatieve onderbouwing van de arbeidsmarktbehoefte in de volgende subparagrafen:

- a. Landelijk werkgeversonderzoek 2026 door NIDAP
 - b. Vacatureanalyse 2026 - landelijk door NIDAP
 - c. ROA - opleidingstype
 - d. UWV - kansberoepen
 - e. ABN AMRO (2025) Sectorprognose Agrarisch
 - f. ABN AMRO (2025) Sectorprognose Food
 - g. Rabobank (2024) Update Food; Marktontwikkelingen dwingen tot innovatie
 - h. Rabobank (2025) Sectorvisie voor de Agrofood
 - i. Dialogic en SEO (2023) Groeimarkten voor Nederland
 - j. Groenpact (2021) Naar een arbeidsmarktmonitor voor de groene sector
- a. Landelijk werkgeversonderzoek Ad Bedrijfskunde & Agribusiness door NIDAP³

NIDAP voerde in februari en maart 2026 in opdracht van het SAC Groen een werkgeversonderzoek middels een online enquête uit naar de behoefte aan een hbo-Associate degree Bedrijfskunde & Agribusiness. Dit onderzoek is bijgevoegd als bijlage 8.1.

Het werkgeversonderzoek van NIDAP is uitgevoerd in februari–maart 2026, toen het voornemen nog vijf vestigingslocaties omvatte (Almere, Den Bosch, Leeuwarden, Velp en Venlo). Inmiddels is het voornemen aangepast en vervalt de locatie Almere. De resultaten van het onderzoek blijven volledig bruikbaar, omdat de enquête primair de landelijke arbeidsmarktbehoefte heeft uitgevraagd.

De vragenlijst werd uitgezet onder via LinkedIn geselecteerde contactpersonen met (mede)verantwoordelijkheid voor werving. De steekproef bestrijkt organisaties uit verschillende subsectoren van de agribusiness. In totaal werden 194 ingevulde responsregistraties verzameld. Na ontdebbling van organisatie bleven er 154 registraties over (pagina 1). De antwoorden per respondent zijn weergegeven vanaf pagina 26.

Belangrijke uitkomsten van het werkgeversonderzoek zijn:

- Aantrekkelijkheid opleiding (p. 12): 63% van de respondenten beoordeelt de meerwaarde om een Ad aan te bieden t.o.v. het bestaande opleidingsaanbod als *grote of enige meerwaarde*.
- Arbeidsmarktbehoefte aan afgestudeerden/ nieuwe medewerkers (p. 23): Op de middellange termijn (2026–2031) geven 86 respondenten aan behoefte te hebben aan afgestudeerden van de nieuwe Ad; op de lange termijn (2031–2036) 92 respondenten. Dit leidt tot de volgende behoefte;
 - Middellange termijn (2026-2031): tussen de 583 en 691 fte

³ NIDAP (2026) Rapportage werkgeversonderzoek, Ad-opleiding Bedrijfskunde & Agribusiness. Bijlage 8.1

- Lange termijn (2031–2036): tussen de 829 en 981 fte.
- Opscholingsbehoefte zittende medewerkers/ behoefte aan deeltijdvariant (p. 31): Op de middellange termijn (2026–2031) geven 43 respondenten aan behoefte te hebben aan medewerkers van hun eigen organisatie te scholen, op de lange termijn (2031–2036) 49 respondenten. Dit leidt tot de volgende fte-behoefte;
 - Middellange termijn (2026-2031): tussen de 200 en 249 fte
 - Lange termijn (2031–2036): tussen de 297 en 370 fte.
- Behoefte aan duaal werken en leren (p. 35). Bij de vraag over de behoefte aan een duale opleiding geeft iets meer dan de helft van respondenten aan dat het (zeer) aantrekkelijk is om een student van de voorgenomen Ad een werkplek aan te bieden binnen de organisatie/afdeling.
- Gevraagde taken en competenties (p. 14): de drie meest genoemde taken waarvoor Ad-afgestudeerden inzetbaar zijn:
 - *Bedrijfsprocessen analyseren en vertalen naar verbeterplannen* — 62,3%.
 - *Ondersteuning bij implementatie van technologische innovaties (data, robotisering, sensoren, 3D-printing e.d.)* — 47,4%.
 - *Coördinatie en kwaliteitsbewaking van operationele processen* — 39,6%

Kortom, de enquête laat zien dat er brede interesse is in de voorgenomen Ad Bedrijfskunde & Agribusiness. Een meerderheid van de respondenten verwacht in de komende jaren behoefte te hebben aan afgestudeerden, met name voor functies rond procesverbetering, kwaliteitszorg, technologische implementatie en duurzaamheid. Veel respondenten staan bovendien open voor samenwerking met de opleiding (stages, opdrachten, werkveldparticipatie).

Tabel 2. Resultaten werkgeversonderzoek NIDAP: landelijke behoefte aan nieuwe medewerkers en opscholingsbehoefte met de opleiding Ad Bedrijfskunde & Agribusiness.

Ad Bedrijfskunde & Agribusiness				
	Aantal bedrijven met behoefte nieuwe mdw	Behoefte aan nieuwe medewerkers in fte	Aantal bedrijven met opscholingsbehoefte	Opscholingsbehoefte aan medewerkers in fte
Middellange termijn; van 2026 tot 2031	83	583 tot 691	43	200 tot 249
Lange termijn; van 2031 tot 2036	87	829 tot 981	49	297 tot 370
Totale behoefte in 10 jaar		1412 en 1673		497 tot 619

Regionale behoefte.

Het werkgeversonderzoek is uitgevoerd in februari–maart 2026, toen het voornemen nog uitging van vijf voorgenomen vestigingslocaties (Almere, Den Bosch, Leeuwarden, Velp en Venlo). Inmiddels is het voornemen aangepast en vervalt de locatie Almere. De resultaten van het onderzoek blijven volledig bruikbaar, omdat het onderzoek primair is ingericht om de landelijke arbeidsmarktbehoefte in kaart te brengen.

Daarnaast is in het onderzoek geprobeerd een indicatie van de regionale vraag te verkrijgen. Deze regionale duiding van de behoefte kent de volgende methodologische restricties:

1. de hoofdvesting van respondenten/ organisaties is gebruikt als uitgangspunt voor regionale indeling. Veel organisaties opereren bovenregionaal, waardoor de hoofdvesting niet altijd representatief is voor de spreiding van werkzaamheden of arbeidsmarktbehoefte
2. alle organisaties gevestigd in Noord-Holland zijn automatisch toegewezen aan de locatie Almere en niet aan Leeuwarden, terwijl locatie Leeuwarden ook studenten uit Noord-Holland aantrekt
3. inmiddels is de locatie Almere vervallen uit de aanvraag. Deze respondenten zijn in het rapport (vanaf pagina 26) grijs gearceerd. Het betreft in totaal zeven respondenten, die gezamenlijk een behoefte aangeven van minimaal 62–67 fte op de middellange termijn (2026–2031).

Door deze restricties biedt de regionale uitsplitsing slechts een benaderende weergave van de feitelijke regionale behoefte.

Hierdoor willen we de regionale duiding daarom actualiseren naar vier vestigingslocaties. De landelijke behoeftecijfers blijven ongewijzigd, en de regionale resultaten worden geïnterpreteerd conform tabel 3, waarin rekening is gehouden met de restricties voor Almere en Leeuwarden.

Tabel 3. Resultaten werkgeversonderzoek NIDAP: regionale behoefte aan nieuwe medewerkers met de opleiding Ad Bedrijfskunde & Agribusiness.

Ad Bedrijfskunde & Agribusiness			
Vestigingslocatie	Minimum- maximum Fte middellang	Correctie	Na correctie; Minimum-maximum Fte middellang
Den Bosch	156-205		
Leeuwarden	14-16	Plus de bovengenoemde 62-67 fte	76-83
Velp	129-151		
Venlo	79-87		

b. Vacatureanalyse Ad Bedrijfskunde & Agribusiness 2026 door NIDAP landelijk en regionaal⁴

NIDAP voerde in 2026 een vacatureonderzoek uit voor de beoogde Ad Bedrijfskunde & Agribusiness. Deze analyse is bijgevoegd als bijlage 8.2. Het doel van de analyse was de omvang van de arbeidsmarktbehoefte voor afgestudeerden van deze opleiding te kwantificeren in aantallen vacatures waarvoor zij in aanmerking komen. Daarnaast geeft de analyse inzicht in de ontwikkeling van deze arbeidsmarkt over de afgelopen jaren, op een fijnmaziger niveau dan ROA-data. De methode staat beschreven op pagina 10–12 van bijlage 8.2. Alleen vacatures van directe werkgevers zijn meegenomen.

De analyse is ingericht op organisaties die relevant zijn voor agribusiness; een beschrijving en selectie daarvan staan in bijlage II en III (vanaf respectievelijk p.18 en p.21 in bijlage 8.2). De gevonden vacatures zijn uitgesplitst naar functiecategorieën en ingedeeld op drie niveaus: mbo, Ad en hbo. Voor deze studie heeft NIDAP een specifiek ‘Ad-niveau’ gedefinieerd: dit omvat vacatures die door werkgevers als mbo/hbo niveau zijn aangemerkt, aangevuld met functies die in de titel als junior, starter of assistent zijn

⁴ NIDAP (2026) Vacatureanalyse Ad-opleiding Bedrijfskunde & Agribusiness. Bijlage 8.2

aangeduid. De categorisering is gebaseerd op de open-tekst vacaturetitels; een toelichting en voorbeelden staan in bijlage I van bijlage 8.2.

Landelijke arbeidsmarktbehoefte

Belangrijkste resultaten die wijzen op een landelijke arbeidsmarktbehoefte:

- Pagina 2: het aantal landelijke Ad-vacatures steeg van 1.120 in 2021 naar 1.791 in 2025.
- Pagina 2: de trend (gemiddelde 2024–2025 t.o.v. 2022–2023) is bij zeven van de acht functietypen positief, variërend van 4% tot 72%, met een gemiddelde van 17%.
- Pagina 5: de gevonden vacatures zijn ingedeeld op het percentage vacatures op Ad-niveau ten opzichte van mbo- en hbo-niveau. Absoluut gezien wordt de top 3 gevormd door
 1. '(assistent) teamleider/-manager' (463 vacatures gevonden in 2024 en 2025)
 2. accountmanagers (346 vacatures gevonden in 2024 en 2025)
 3. assistent accountants (309 vacatures gevonden in 2024 en 2025)

Regionale arbeidsmarktbehoefte

Het vacatureonderzoek laat tevens een regionale uitsplitsing van vacatures naar de destijds vijf beoogde vestigingslocaties zien. Deze indeling is gebaseerd op de arbeidsmarktregio's zoals beschreven op p. 11 van bijlage 8.2. De gevonden vacatures zijn uitgedraaid op een aantal regionale niveaus op basis van de gemeentenaam die staat vermeld in de database van Jobfeed (p. 11). Aan de hand van de gemeentenaam worden de vacatures ingedeeld naar arbeidsmarktregio, welke vervolgens aan een potentiële vestigingslocatie zijn gekoppeld. Tabel 4 toont hoe de in 2024 en 2025, gevonden vacatures zijn verdeeld over de beoogde vestigingslocaties en kent drie overige categorieën; Almere, overige regio's en regio onbekend.

De indeling in vacatures naar beoogde locatie kent twee restricties;

- Het werkelijke aantal vacatures per beoogde locatie ligt hoger doordat slechts 44% (2024) en 37% (2025) van de vacatures op deze manier over de vier beoogde locaties zijn verdeeld.
- Alle organisaties in Noord-Holland zijn toegewezen aan Almere, terwijl een deel daarvan ook logisch onder Leeuwarden zou kunnen vallen. Het aantal Ad-vacatures in Leeuwarden is waarschijnlijk dan ook hoger dan in tabel 4 geschetst.

Tabel 4. Resultaten Vacatureanalyse NIDAP: gevonden relevante vacatures ingedeeld naar beoogde vestigingslocatie.

Ad Bedrijfskunde & Agribusiness		
	Aantallen Ad-vacatures in 2024	Aantallen Ad-vacatures in 2025
Beoogde locatie; Den Bosch	254	184
Beoogde locatie; Leeuwarden	141	132
Beoogde locatie; Velp	212	153
Beoogde locatie; Venlo	215	202
Overig; Almere	190	161
Overig; Overige regio's	533	467
Overig; Regio onbekend (p.11)	319	487

Op pagina 7 van de analyse (bijlage 8.2) is de regionale behoefte specifiek per categorie gekwantificeerd door de vacatures in te delen naar de vestigingslocaties op grond van de eigen en omliggende arbeidsmarktregio. Opvallend is dat Venlo de sterkste stijging in gevonden vacatures zien (trend +32%), gevolgd door Leeuwarden (+26%).

De vacatureanalyse laat zien dat de vraag naar functies op Ad-niveau structureel groeit en breed verspreid is over agribusiness. Daarmee bevestigt de analyse dat de Ad Bedrijfskunde & Agribusiness aansluit bij actuele arbeidsmarktontwikkelingen en voorziet in een duidelijke behoefte aan praktijkgerichte professionals.

c. ROA – opleidingstype, gegevens uit het Arbeidsmarktinformatiesysteem.

ROA AIS, het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA), biedt inzicht in de arbeidsmarktprognoses voor beroepsgroepen en opleidingstypen.

De reeds bestaande Ad Bedrijfskunde en Agribusiness en de B Bedrijfskunde & Agribusiness zijn beide inhoudelijk verwante opleidingen en bevinden zich in het opleidingstype ‘Bachelor – management, bedrijfs- en personeelwetenschappen’. De zijdelings verwante opleidingen Ad Tuinbouw en akkerbouw, Ad Dier- en veehouderij en de Ad Melkveehouderij bevinden zich in het opleidingstype ‘Bachelor - landbouw, biologie en biochemische technologie’. Beide opleidingstypes zijn relevant, afgestudeerden van de Ad Bedrijfskunde & Agribusiness vervullen immers een bedrijfskundige rol in het groene domein. Voor het opleidingstype ‘Bachelor – management, bedrijfs- en personeelwetenschappen’ wordt ‘vrijwel geen’ toekomstig knelpunt in de personeelsvoorziening verwacht in 2030, voor het opleidingstype ‘landbouw, biologie en biochemische technologie’ enig toekomstig knelpunt, zie ook tabel 5.

Tabel 5: Arbeidsmarktprognoses relevante opleidingstype tot 2030 (ROA, geraadpleegd op 9 juni 2026)

Bachelor	Arbeidsmarktprognose variabele	Indicator	Aantal	Typering
Management, bedrijfs- en personeelwetenschappen	Verwachte uitbreidingsvraag tot 2030		7.400	Laag
	Verwachte vervangingsvraag tot 2030		47.400	Laag
	Verwachte baanopeningen tot 2030		54.800	Laag
	ITKP toekomstige knelpunten personeelsvoorziening in 2030	1,06		Vrijwel geen
	ITA toekomstige arbeidsmarktsituatie in 2030	1,06		Matig

Bachelor	Arbeidsmarktprognose variabele	Indicator	Aantal	Typering
Landbouw, biologie en biochemische technologie	Verwachte uitbreidingsvraag tot 2030		2.200	Hoog
	Verwachte vervangingsvraag tot 2030		14.400	Gemiddeld
	Verwachte baanopeningen tot 2030		16.100	Gemiddeld
	ITKP toekomstige knelpunten personeelsvoorziening in 2030	0,99		groot
	ITA toekomstige arbeidsmarktsituatie in 2030	0,99		goed

d. UWV - kansrijke beroepen⁵

Het beroepsprofiel van de Ad Bedrijfskunde & Agribusiness is breed en sluit aan op meerdere disciplines binnen de agro- en foodsector. Zoals beschreven in hoofdstuk 3 leidt de opleiding op voor functies waarin bedrijfsvoering, ketenprocessen, duurzaamheid en technologische innovatie samenkomen. Het UWV publiceert regelmatig lijsten met kansrijke beroepen, waarin beroepen worden opgenomen met ruim voldoende tot goede baankansen. In de meest recente publicatie (juni 2026) vallen verschillende functies op die direct aansluiten bij het beroepsprofiel van de Ad Bedrijfskunde & Agribusiness. In tabel 6 worden de volgende passende kansberoepen aangeduid:

Tabel 6: Kansberoep passend bij Ad Bedrijfskunde en Agribusiness (landelijk)

Cluster	
Industrie	Order-en productiebegeleider industrie Productieplanner Vertegenwoordigers en accountmanagers technische producten Technisch managers en hoofden technische dienst Leidinggevendend proces- en levensmiddelenindustrie Kwaliteitsmedewerkers, QA managers Managers en bedrijfsleiders industrie
Transport-logistiek	Logistiek medewerker Logistiek manager
Detailhandel	(Afdelings)managers / bedrijfsleiders supermarkt
Landbouw, natuur en milieu	Meewerkend voormannen/ teamleiders/ (assistent) bedrijfsleider teelt (Assistent) bedrijfsleiders dier- en veehouderij
Commercieel – HR- Strategie	Commercieel medewerker binnendienst

e. ABN AMRO (2025) Sectorprognose Agrarisch ⁶

Uit deze recente sectorprognose over de noodzaak van jonge en goed opgeleide agrarische ondernemers, blijkt dat de agrarische sector door vergrijzing, bedrijfsopvolgingsproblemen en toenemende complexiteit van bedrijfsvoering sterk behoefte heeft aan nieuwe, praktijkgerichte professionals. De prognose benadrukt dat ondernemers ondersteuning nodig hebben bij bedrijfsvoering, innovatie, regelgeving en toekomstbestendige strategieën. Deze ontwikkelingen onderstrepen de arbeidsmarktbehoefte aan middenkaderprofessionals die bedrijfsprocessen kunnen coördineren, optimaliseren en verduurzamen—precies het beroepsprofiel waarvoor de Ad Bedrijfskunde & Agribusiness opleidt.

⁵ UWV (2026) Kansrijke beroepen. Vindplaats; <https://www.uwv.nl/nl/arbeidsmarktinformatie/kansen-beroep/kansrijke-beroepen>

⁶ ABN AMRO (2025) Sectorprognose agrarisch. *Europa zet in op jonge boeren om voedselzekerheid te borgen Voedingsindustrie voorzichtig terug op groeipad.* Vindplaats; <https://www.abnamro.nl/nl/zakelijk/insights/sectoren-en-trends/sectorprognoses/agrarisch/europa-zet-in-op-jonge-boeren-om-voedselzekerheid-te-borgen.html>

f. ABN AMRO (2025) Sectorprognose Food⁷

Uit de recente sectorprognose van ABN AMRO blijkt dat de voedingsindustrie ondanks lichte groei structureel wordt belemmerd door personeelstekorten, stijgende kosten, strengere wet- en regelgeving en toenemende complexiteit in ketens. Foodbedrijven moeten versneld investeren in schaalvergroting, automatisering, verduurzaming en efficiëntere bedrijfsvoering, maar geven aan dat juist het tekort aan goed opgeleide medewerkers de groei remt. Deze ontwikkelingen bevestigen de behoefte aan praktijkgerichte middenkaderprofessionals die operationele processen kunnen coördineren, ketenoptimalisatie kunnen ondersteunen en duurzame en technologische innovaties kunnen implementeren—waarvoor de Ad Bedrijfskunde & Agribusiness opleidt.

g. Rabobank (2024) Update Food; Marktontwikkelingen dwingen tot innovatie⁸.

De Update Food van de Rabobank laat zien dat foodbedrijven door stijgende kosten, krapte op de arbeidsmarkt, strengere duurzaamheids- en keteneisen en toenemende druk op innovatie gedwongen worden hun bedrijfsvoering te professionaliseren en te vernieuwen. De sector heeft daardoor een groeiende behoefte aan medewerkers die procesoptimalisatie, ketenregie, digitalisering en duurzame transitie kunnen ondersteunen. Rabobank benadrukt dat bedrijven alleen toekomstbestendig blijven wanneer zij investeren in efficiëntere processen, nieuwe technologie en beter ketenmanagement. Deze ontwikkelingen bevestigen de noodzaak van praktijkgerichte middenkaderprofessionals die bedrijfsprocessen kunnen analyseren, verbeteren en coördineren.

h. Rabobank (2025) Sectorvisie voor de Agrofood⁹.

De Rabobank-sectorvisie schetst dat de agrofoodsector richting 2040 ingrijpend verandert door schaalvergroting, ketenintegratie, digitalisering, strengere duurzaamheidsnormen en toenemende druk op efficiëntie en innovatie. Bedrijven hebben daardoor behoefte aan goed opgeleide professionals die bedrijfsprocessen kunnen optimaliseren, ketens kunnen verbinden, data-gedreven kunnen werken en duurzame transitie kunnen ondersteunen. De visie benadrukt dat toekomstbestendige bedrijven meer bedrijfskundige en organisatorische capaciteit nodig hebben om deze veranderingen te realiseren. Daarmee bevestigt de Rabobank-analyse de groeiende vraag naar praktijkgerichte middenkaderprofessionals zoals opgeleid in de Ad Bedrijfskunde & Agribusiness.

i. Dialogic en SEO (2023) *Groeimarkten voor Nederland*¹⁰.

Het rapport *Groeimarkten voor Nederland* (bijlage 8.3) beschrijft als sterk segment van de Nederlandse economie, dat Nederland beschikt over krachtige ketens in zuivel, dier- en vleesproductie, groente- en fruitteelt en sierteelt, plantenveredeling en zaadtechnologie, waarbij toeleveranciers, agrarische bedrijven en afnemers nauw met elkaar verbonden zijn (p. 3).

Daarnaast wordt *Smart Farming* benoemd als een van de twaalf groeimarkten voor Nederland (p. 5). Het rapport omschrijft deze groeimarkt als een *geavanceerde benadering van landbouw waarbij moderne technologieën worden gebruikt om landbouwactiviteiten te optimaliseren en te verbeteren*. De grootste en

7 ABN AMRO (2025) Sectorprognose Food. Voedingsindustrie blijft licht groeien ondanks rem op aanvoer. Vindplaats; <https://www.abnamro.nl/nl/zakelijk/insights/sectoren-en-trends/sectorprognoses/food/voedingsindustrie-blijft-licht-groeien-ondanks-rem-op-aanvoer.html>

8 Rabobank (2024) Update Bedrijfskunde & Agribusiness; Marktontwikkelingen dwingen tot innovatie Vindplaats; [https://www.rabobank.nl/kennis/d011442530-Bedrijfskunde & Agribusiness-marktontwikkelingen-dwingen-tot-innovatie](https://www.rabobank.nl/kennis/d011442530-Bedrijfskunde-&Agribusiness-marktontwikkelingen-dwingen-tot-innovatie)

9 Rabobank (2025) Sectorvisie voor de agrofood; Vindplaats; <https://www.rabobank.nl/kennis/b011404133-sectorvisies-voor-de-agrofood-hoe-kan-de-sector-er-in-2040-uitzien>

10 Dialogic en SEO (2023) *Groeimarkten voor Nederland*. Bijlage 8.3

meest schaalbare groei ligt in de toeleverende sector, zoals geautomatiseerde systemen voor monitoring, teeltoptimalisatie, precisiebemesting en robotisering. Hieruit blijkt dat de sector bestaat uit complexe ketens met verschillende typen bedrijven, wat vraagt om mensen die processen kunnen verbinden, coördineren en optimaliseren.

De Ad Bedrijfskunde & Agribusiness sluit direct aan op deze structurele en toekomstige arbeidsmarkt vraag. De opleiding levert professionals die operationele processen kunnen aansturen, technologische innovaties kunnen implementeren en bijdragen aan efficiënte, duurzame en datagedreven bedrijfsvoering. Daarmee ondersteunt de Ad zowel de versterking van bestaande sterke agrarische ketens (p. 3) als de ontwikkeling van de groeimarkt Smart Farming (p. 66), en draagt zij aantoonbaar bij aan het toekomstig verdienvermogen van Nederland.

- j. Groenpact (2021) *Naar een arbeidsmarktmonitor voor de groene sector. Reflectie bij ROA onderzoek*¹¹

Deze rapportage biedt een reflectie op de ontwikkelingen en arbeidsmarkttrends binnen de groene sector en vormt een nadere beschouwing van het ROA-rapport *'Naar een arbeidsmarktmonitor voor de groene sector'*. Uit de monitor blijkt dat *het belang van 'groene' kennis voor andere sectoren (zoals bouw, energie, gezondheid, water) toeneemt* (p. 2). Tegelijkertijd laat de monitor zien dat *de instroom in groen onderwijs daalt door demografische trends, terwijl vraag naar hogere kwalificaties toeneemt* (3 op p.6). Werkgevers vragen bovendien steeds vaker om hogere opleidingsniveaus, want *er wordt een steeds hogere opleiding gevraagd* (4 op p.7). Digitalisering en technologisering worden daarbij gezien als belangrijke ontwikkelingen om de toenemende arbeidsmarkt krapte op te vangen, terwijl *vergrijzing zorgt voor een hogere vervangingsvraag* (5 op p.7). Deze combinatie van trends benadrukt de noodzaak van goed opgeleide professionals die kunnen inspelen op technologische, maatschappelijke en sectoroverstijgende veranderingen.

9. Noodzaak tot start nieuwe opleiding(en)

Om voldoende gediplomeerden aan het werkveld te kunnen leveren, is het noodzakelijk dat deze opleiding op meer plaatsen in Nederland beschikbaar komt. De aanvraag voor vier nieuwe voltijd/duale en twee nieuwe deeltijdvestigingen van de Ad Bedrijfskunde & Agribusiness sluit aan bij de geconstateerde arbeidsmarktbehoefte. In hoofdstuk 8 onderbouwden we deze landelijke en regionale behoefte reeds met verwijzingen naar het vacatureonderzoek, de werkgeversonderzoeken en aanvullend deskresearch.

Er wordt voor slechts twee locaties een deeltijdvariant aangevraagd. Dit staat in relatie met de resultaten uit het werkgeversonderzoek waaruit blijkt dat de opscholingsbehoefte kleiner is dan de vraag naar nieuwe instroom.

¹¹ Groenpact (2021) *Naar een arbeidsmarktmonitor voor de groene sector. Reflectie bij ROA onderzoek*. Bijlage 8.4

Met de komst van de nieuwe Ad Bedrijfskunde & Agribusiness-opleidingen op de vestigingslocaties Den Bosch, Leeuwarden, Velp en Venlo ontstaat een landelijk gespreid opleidingslandschap. Deze spreiding maakt het mogelijk om beter aan te sluiten bij regionale arbeidsmarktvraag en vergroot de toegankelijkheid voor potentiële studenten.

Voor zowel Hogeschool Van Hall Larenstein als HAS green academy betreft de Ad Bedrijfskunde & Agribusiness een volledig nieuwe opleiding, die niet kan worden gekoppeld aan een bestaande Ad-opleiding; er is immers geen verwant aanbod aanwezig. Hierdoor kan de opleiding niet via een wijziging van een bestaande opleiding worden gerealiseerd.

10. Aansluiting instellingsprofiel(en)

De Ad Bedrijfskunde & Agribusiness behoort tot de sector agro en food en heeft een uitgesproken ‘groen’ profiel. De opleiding sluit om deze reden niet aan op de instellingsprofielen van grijze/brede hogescholen. Deze hogescholen richten zich primair op brede technologische, economische, zorg- en dienstverlenende domeinen en hebben geen strategische focus op landbouw-, voedsel- of groene transitie. Hierdoor ontbreekt de inhoudelijke en mission-gedreven aansluiting die voor deze Ad-opleiding essentieel is.

Aansluiting op eigen instellingsprofielen

Vervolgens leggen de drie instellingen uit waarom de Ad Bedrijfskunde & Agribusiness goed aansluit bij hun eigen instellingsprofiel.

Hogeschool Van Hall Larenstein

Hogeschool Van Hall Larenstein (HVHL) profileert zich als de meest duurzame hogeschool van Nederland, met een duidelijke missie om studenten op te leiden tot professionals die bijdragen aan een toekomstbestendige wereld. In het instellingsplan¹² *Groeien als experts in transitie* beschrijft HVHL hoe zij onderwijs en onderzoek richt op vier grote maatschappelijke transitie: klimaatadaptatie en mitigatie, duurzame landbouw en voedsel, waterbeheer, en biodiversiteit en (dieren)welzijn. Deze transitie vormen de kern van HVHL’s identiteit als University of Applied Sciences die “onderwijs verzorgd door gedreven experts” biedt en studenten voorbereidt op “de wereld van morgen” .

De Ad Bedrijfskunde & Agribusiness sluit naadloos aan op dit instellingsprofiel. De opleiding operationaliseert HVHL’s ambitie om professionals op te leiden die bijdragen aan duurzame landbouw- en voedselsystemen, ketenvernieuwing en toekomstbestendige bedrijfsvoering. De Ad versterkt het groene en praktijkgerichte portfolio van HVHL, sluit direct aan bij de transitie *duurzame landbouw en voedsel en biodiversiteit & leefomgeving*, en bedient een aantoonbare arbeidsmarktbehoefte aan middenkaderprofessionals die bedrijfsprocessen kunnen optimaliseren, duurzaamheidsvraagstukken kunnen vertalen naar operationeel beleid en technologische innovaties kunnen implementeren.

HAS green academy

De Ad Bedrijfskunde & Agribusiness past goed bij het groene instellingsplan¹³ van HAS green academy getiteld *‘Ontwikkelen met hart voor het groene domein: een verbindend perspectief’*. HAS green academy

¹² HVHL. Instellingsplan 2022-2025 | verlengd tot en met 2027. Groeien als experts in transitie. Online versie <https://www.hvhl.nl/over-ons/>

¹³ HAS (2024) Instellingsplan HAS green academy 2024-2027. *Ontwikkelen met hart voor het groene domein: een verbindend perspectief*. Online versie Vindplaats; <https://www.has.nl/meer-has/>

is dé kennisinstelling waar iedereen met hart voor het groene domein zich voortdurend kan ontwikkelen om optimaal bij te dragen aan een toekomst met genoeg gezond voedsel in een groene, gezonde leefomgeving.

Het onderzoeksprogramma van de HAS green academy¹⁴ richt zich tot 2030 op drie zwaartepunten: 1) Gezonde voedselproductie; 2) Gezonde voeding en gezond leven; en 3) Gezonde leefomgeving. De ontwikkeling van de Ad Bedrijfskunde & Agribusiness sluit aan bij met name zwaartepunt 1 van het onderzoeksprogramma. Het thema gezonde voedselproductie heeft betrekking op de hele voedselketen; thema's zoals kringlooplandbouw, bodem, reductie van voedselverspilling, eiwittransitie, nieuwe voedselsystemen, ketenontwikkeling, verdienmodellen en ondernemerschap in de primaire sector hebben hierin een plek.

HAS green academy wil de opleiding Ad Bedrijfskunde & Agribusiness ook op nevenvestiging Venlo verzorgen omdat het tevens nauw aansluit bij de unieke Brightland Campus Greenport¹⁵ regio Venlo. De nieuwe opleiding sluit aan bij de drie domeinen 'Gezonde en duurzame voeding', 'Biocirculaire economie' en 'Future Farming' vanuit Brightlands Campus Greenport Venlo¹⁶. De opleiding versterkt het kennisecosysteem rondom Brightlands door onderwijs en onderzoek in de agro-foodsector te verankeren. Studenten zullen tijdens hun opleiding samenwerken met deelnemende bedrijven van de Campus en op deze wijze het kennisecosysteem versterken.

Geen betere aansluiting op andere instellingsprofielen

Vervolgens leggen de instellingen uit waarom de opleiding niet beter aansluit bij het profiel van een andere instelling

De vier nieuwe beoogde vestigingslocaties van de Ad Bedrijfskunde & Agribusiness betreffen Den Bosch, Leeuwarden, Velp en Venlo. In deze steden zijn tevens de instellingen Avans, Fontys en NHLStenden gevestigd. Deze instellingen zijn grijze hogescholen en hebben geen aanbod in het groene domein. Om deze reden past de opleiding niet beter bij het profiel van deze instellingen.

14 HAS (2024) Instellingsplan HAS green academy 2024-2027. Ontwikkelen met hart voor het groene domein: een verbindend perspectief. Online versie Vindplaats; <https://www.has.nl/meer-has/> p. 16

15 Over Brightlands Campus Greenport Venlo Agrifood innovatiecampus; [Brightland Campus Greenport Venlo](https://www.brightlands.com/brightlands-campus-greenport-venlo)

16 Brightlands Campus Greenport Venlo is een innovatiecampus in Venlo <https://www.brightlands.com/brightlands-campus-greenport-venlo>

Onderbouwing van voorgestelde RIO- en ISCED-indeling(en)

11. Voorstel RIO-indeling

De inhoud van de Ad Bedrijfskunde & Agribusiness is gericht op de brede context van bedrijfskunde gericht op de agro- en foodsector. De reeds bestaande Ad Bedrijfskunde & Agribusiness (ISAT code 80028) is ingedeeld in Landbouw & Natuurlijke Omgeving.

12. Voorstel ISCED-indeling

De CDHO adviseert over de indeling in ISCED, deze International Standard Classification of Education (ISCED) is de internationale onderwijsindeling van UNESCO naar niveau en richting van de opleidingen. De CDHO gebruikt de indeling bij de afbakening van het verwante aanbod. Opleidingen zijn ingedeeld op basis van inhoudelijk verwantschap op vier niveaus.

De inhoud van de Ad Bedrijfskunde & Agribusiness is gericht op de brede context van bedrijfskunde gericht op de agro- en foodsector. Aansluitend op deze inhoud en de indeling van de reeds bestaande Ad Ad Bedrijfskunde & Agribusiness (ISAT code 80028) kunnen we ons vinden in de indeling in rubriek 'bestuurskunde algemeen'.

13. Overzicht bijlages

- 3 Beroepsprofiel Ad Bedrijfskunde & Agribusiness
- 5.1 Sectorplan Groen Welbevinden.
- 5.2 Verslag landelijke werkveldconsultatie Ad Bedrijfskunde & Agribusiness
- 6.1 Verwantschapsanalyse Ad Bedrijfskunde & Agribusiness
- 8.1 NIDAP (2026) Werkgeversonderzoek Ad Bedrijfskunde & Agribusiness
- 8.2 NIDAP (2026) Vacature-analyse Ad Bedrijfskunde & Agribusiness
- 8.3 Dialogic en SEO (2023) Groeimarkten voor Nederland.
- 8.4 Groenpact (2021) Naar een arbeidsmarktmonitor voor de groene sector. Reflectie bij ROA onderzoek.